

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Copulata super tres libros De anima Aristotelis iuxta
doctrinam Thomae Aquinatis**

Lambertus <de Monte Domini>

[Köln], um 1486

De anima secundum opinionem antiquorum

[urn:nbn:de:bsz:31-327210](#)

De

Anima

substantiali qd est subiectū accidētis. et sic patet q arresto. loq̄tur d̄ diffinitōib⁹ accidēti. qz exēplificat hic de domo et ura que sūt accidētia totius cōpositi.

Aut non est aliquis

Hic ostēdit d̄r̄nam inter manualē. mathema-ticū et. metaphysicū. Et diffēt sic. qz meta-physic⁹ cōsiderat de formis fm qz sūt separabiles a materia. et ideo diffinit ab s̄ oī materia. S̄z mathematic⁹ manualē et phisič⁹ determinat de for-ma fm qz est in materia. sed diffēt. qz mathe-matic⁹ cōsiderat de formis fm qz diffiniuntur p̄ matheiā imaginabilē. S̄z phisič⁹ et manualē fm qz p̄ materiā sensibilē. sed d̄r̄nt. qz phisič⁹ cōsiderat formas quaz p̄ncipiū est natura. sed manualis cōsiderat formas qz p̄ncipiū ē ars.

Redeundum ē aut

Hic Arresto. reuertit ad p̄positū. qz fecit dis-gressioēz a p̄posito. Et dic redēndū ē ad p̄sumā-dū p̄nū dicta. qz dictū ē qz passiones qles sūt furor. timor. desideriū t̄c non sūt separabiles a materia phisiča aīaliū fm qz aīalia sūt. Et nō h̄nt se tales forme s̄c linea. vel planū qz habent intelligi sine materia sensibili. Deinde cōtinu-āt dicta dicendis. Et vult qz etiā iste passiones p̄dicto cōueniat aīe. sic ergo in illo libro deter-minādū ē de aīa. Et si tebeam⁹ de aīa determina-re tūc iste mod⁹ obseruād⁹ ē s̄c qz p̄zio p̄tracēt opiniones de aīa. Et hoc ideo. qz si in aliq̄ bñ dixerūt. hoc acceptādū ē tāq̄ vez i nīa doctrīa si vero aliqd non bene dixerūt id ipm vitem⁹.

P̄ncipium at

questionis. Postq̄ Arresto p̄misit. p̄ hemiū istius libri. Hic s̄nter ponit tractātū. Et tractat in hoc libro de aīa fm op̄-nionē atiquoz. In scđo ponit veritatē. Et p̄io ondit qn̄ p̄hi habuerūt viā inuestigādi natu-rā aīe. Et dicit qz ex quo aīam differt ab ināīato qz motu et sensu. Ideo quidā p̄hi inq̄rebāt naturā aīe ex motu. quidā ex sensu. Un̄ p̄hi qz inq̄rebānt naturā aīe ex motu. dixerūt ignez esse aīam. qz ignis maxime mouet. aliq̄ calorez aliqui igneos athamos. Illi aut̄ qz inq̄rebānt aīam ex sensu s̄ne cognitione. dicebant aīaz ē cōposita et oīb⁹ reb⁹. et oīa cognosceret. Plato tñ specialiter dixit aīam esse cōpositam ex nu-mero. s̄c ex vnitate. et hoc quo ad intellectum ex binariō quo ad sciam. ex ternario quo ad o-p̄nionē. Ex quaternario quo ad sensū. Et rō

istius ē. attribuebat enī intellectū ydeū vnitatis ex quo intellectus ē habitus principior̄. Sed attribuebat sciaz dualitati. qz scia p̄cedit ex p̄n-cipijs ad cōclusionē qz sunt duo. et ideo i scia est dualitas sciaz principia et cōclusio. Sed attri-buebat opiniones ternario. qz opinio qz quis sit ex principijs ad cōclusionē nō tri ex principijs cōformibus sicut ē scia. qz in scia ambo princi-pia sunt necessaria. sed in opinione p̄ceditur ex vna opinata. et alia formidata. Deinde attri-buebat quaternario sensū. qz sensus ē virtus corporalis. sed prima figura corporalis ē quadran-gularis sicut prima figura sup̄ficialis est trian-gularis. Aliqui aut̄ p̄cedebant in noticiā aīam ex motu et sensu simul. et illi dicebāt aīam esse numerū mouente seipm. i. cognitōem mouente seipm. p̄ numerū enī intelligebāt cognitōem. qz sola cognoscētia itellectualia p̄nt numerare.

Quoniam aitez et

Hic mouet diuersitatem ipoē p̄phoz loquenti-um de anima quo ad principia anime. Aliqui enim ponebant principia anime esse corpora-lia. Et aliqui spiritualia. Et differebant circa multitudinem. quia quidam ponebant vnum principium et quidam multa. Illi qui pone-bant aīam habere principium corporale sunt diversificati. quia quidam ponebant ignem. qui est subtilissimus. Et quicquid esset nobile haberet in se animam quia fm eos principium mouens est anīa. Et dixerunt tales qz magnes haberet animam quia moueret ferrum. Aliqui enim dixerūt aerem sicut dyogenes. Aliqui va-porem. Aliqui dicebant anima esse aliqd nob̄-lissimum et continue moueri in corpore ut moue-tur corpus. et in hoc assimilari corporibus ce-lestibus. et ista fuit opinio Anthifontis. Aliq̄ aut̄ magis rudes ponebant aquā esse principi-um. cui⁹ opinonis fuit Ippus. Aliqui emm̄ dicebant sanguinem esse animā. quia non po-test anima esse sine sanguine. et istius opinio-nis fuit Trixias phus. quia maxime in sanguine apparet sensus. Patet ergo qz tales p̄hi inq̄-rebānt naturā anime ex tribus. s̄c ex motu vel cognitione. s̄ne ex motu et sensu et ex cogni-tione. Nullus aut̄ posuit terram esse principiū anime. ppter eius grossiciem.

Consideranduz at

Hic reprobat opiniones istoz p̄phoz. Et p̄mo illoz qz inq̄rebāt naturā aīe ex motu. qz sic di-centes nō poterāt saluare oīm motū ipi⁹ surſū et deozsum. qz qz ponebant aīam cōponi ex igne

Liber

Primus

habebant dicere q̄ moueret sursum et ergo tolleret motus eorum. Specialiter tñ tollit opimio Democriti q̄ dixit q̄ corp̄ moueret ad motu aie. H̄ addit Arelo, sile sic dicit m̄gr comediaz noie qdē Dedal? q̄ fec̄ statua lignam minerue. i' deo sapie q̄ fuit posita sup̄ argentum viuū. mouebar ergo statua etiā bñ motu argentiuū qd̄ suppositū fuit tali statue. Sic etia dixit Democritus q̄ aia moueret ex athomis. et ex illis athomis etiā moueret corp̄ sicut anima.

Eodem autem mo.

Hic Arelo reprobatur opiniones Platonis de cem rōnib̄ q̄ dicit aiaz intellectuā esse magnitudinē circularē. Inter q̄s ponit vna ratio q̄ circulatio ē mot̄ et assilatur motui. H̄ intellectuā assilatur quieti. ḡ nō p̄t aia intellectuā esse circulatio. Et alia rō quā addit ē. q̄ beatitudo consistit in operatione intellectuā. h̄ beatitudo nō p̄t consistere in aliquo motu. q̄ beatitudo est facilitas. id est facilis potestas. Et i' de cima rōne d̄r q̄ dicere aiam posse exire corpus et intrare aliud corpus. sicut naua in mari. est fabula pitagorica. et hoc p̄uenit ex eo quia est debita p̄porcio inter aiam et corpus.

Inuestigabit aut̄

Hic mouet tres questioñes p̄tra Empedocle q̄ dicebat q̄ aia esset armonia complexiois. Si enī sic tñc in uno corpe essent plures aie. q̄ ibi sūt plures cōplectiones. q̄ est alia p̄porcio cōmitionis in oculo q̄ in pede. et q̄ sic aia bñ Empedoclem cōsistit in p̄portione cōmitionis elementoz. ideo etiā mouet aia qn̄ ē in corpe et operationes aie sunt mot̄ qdā. Rendet Arelo. ad positionē ipi Empedoclis. q̄ aia inq̄tū aia nō mouet sed bñ q̄ totū corp̄ mouet. et ideo motus accidit principaliter ex p̄te corporis. q̄ q̄ dīc aiam irasci dicit eā texere aut edificare. nec etiam aia p̄prie intelligit. sed homo intelligit p̄ aiam. Quā autoritatē solebant aliqui male allegare dīctes. qui dicit aiam intelligere dicit eā texere aut edificare qd̄ nō est p̄prie vez. quia nō q̄ intelligere fiat p̄ organu corpale sicut irasci. Deinde q̄ iste passiones sunt passiones corporis p̄bat rōnibus antiquoz. q̄ multi antiquoz dixerit q̄ ois aia esset incorruptibilis. ergo nulla passio posset prouenire rōne ipius aie quod q̄uis sit vez de aia rōnali nō tñ vez est de alijs aibns. et ideo loquendo de hoie h̄ntre aiam rōnalem oēs passiones et effectus p̄ueniunt ex parte organoz et nō ex p̄te aie. et ideo si se ex accipiat oculū iūuenis videbit utiq̄ et iūuenis.

Ex quo p̄t q̄ act̄ vidēdi nō p̄uenit ex p̄te aie sed ex p̄te organi visus in sc̄ne. Ex quo Arelo. elicit q̄ intellect̄ ideo impedit paccidens i sta tu huī vite p̄ corp̄. q̄ sc̄ necesse h̄z operari per organa corporalia et p̄cipue p̄ sensus interioros. Ex quo elicit ista autoritas q̄ intellect̄ corripitur quodā interiori corrupto. q̄ actus intel ligēti corrupti p̄ qn̄ sensus interiores corrum p̄nit. et ideo debiles in capite nō p̄sit bñ intelligere. Addit Arelo. q̄ simpli intellect̄ cāliq̄ diuinis corp̄. Et sepabilis a corp̄.

Tribus aut̄ modis

Hic disputat contra eos qui dicebāt aiam esse ex oib̄ vt oia cognosceret. que fuit opinio p̄ncipaliter Empedoclis. Et cōtra illā inducit de cem rōnes. Quaz sexta stat in hoc. q̄ si aia ideo cognoscet oia. q̄ copolita ē ex oib̄ reb̄ tñc sequeret q̄ dē esset insipientissimū aialū. q̄ dē est omnino simplex. led cognoscēt cognoscit aliqd bñ q̄ est copolita ex aliquo. Uocabant enī tñc esse celū. et q̄ no est copolitus ex līte sic nō cognoscet līte. Decima rō stat i hoc Ad hoc q̄ aia cognoscet oia. non oportet q̄ sit copolita ex oib̄. q̄ aliqua cognoscunt per alia. Nā priuatio cognoscit p̄ habitū. Et rectū ē ea non. i. regula sūr et obliq̄. cognoscit enī malū p̄ bonum.

Quoniam autem.

In fine text̄ mouet Arelo. duas dubitatoēs. Quaz p̄ia ē. Utz opatōnes aie cōueniāt cui liber p̄t aie vel q̄libet opatio habeat determinatā p̄te aie. Seda ē vt̄ viuere cōueniat alii p̄tū vel roti. Et ponit circa hoc opinione anti quoz q̄ dicebāt aiam diuisibile esse i p̄tes quā titutias. et q̄ essent diuersae aie in uno corpe. Lōtra qd̄ Arelo. instat trib̄ rōnib̄. Quaz p̄ia stat in hoc. Si plures sint aie sūl un codex corpe tñc non videb̄ vñ posset sumi q̄ q̄re tam multe aie maneret in uno corpe nō enī possunt ille aie se mutuo cōtinere ex quo sunt diuersaz naturaz. nec etiā p̄nt p̄tneri a corpe. q̄ aia p̄t net corp̄ et nō corp̄ animā. Qd̄ p̄bat a signo q̄ egrediēt aia a corpe corp̄ marcelat et corrūpis. et sic corpus decidit in nihilū. sicut partes corporis manent sūl virtute aie. Ad istas q̄stiones p̄t sic r̄ndet. Ad primā dōm ē q̄ opatōnes aie nō cōueniāt culibet p̄t. sic q̄ q̄libet p̄s h̄z omnē opatōne aie. Unū sunt duplices opatōnes. Queda sunt vñ specie circa vñ q̄bictū existentes. sicut sunt due opatōnes videndi. et tales sunt ab vna potentia. Aliæ sunt diuersaz speciez ut sunt videre et audire q̄le sunt a di-

De

Anima

uersis potentis. Ad sedam dicendū q̄ vivere capiē dupliciter. Uno modo, p̄ vivere essentia liter. et sic vivere ē ab aia non āt ab aliq̄ pte aie. Alio^o capiē vivere pro actu potentie aie et tūc generalit est ab oībus potentis. quia non solū videre est vivere. sed etiam audire appetere et intelligere. et sic de alijs. Itē cōsiderādūz est q̄ ex textu in quo Aresto tractat de ero; b̄ p̄t speciali notari nouē autoritates. Quaz pria est. Animal differt a non animali motu et sensu. Secunda. Hector iacet aliud sapiens. Tercia intelligere assilatur quieti. Quarta q̄ dicit aiaz iralci dicit eā texere et edificare. Quinta si seneç accipiat oculū vt iuuenis videbit viq̄ vt iuuenis. Sexta intellect⁹ corrūpi⁹ quodā interiori corruptio. Septia. si aia esset cōposita ex oīb⁹ reb⁹ vt oia cognoscet rūc⁹ dēt̄ eslet inspi entissimū aialin. Octana. recti est canon sui et obliqui. Nona. aia cōtinet corp⁹ et nō econtra Quaz prima sic introducit. Nā cōuenienter antiqui inquirunt aiam ex motu et ex sensu. q̄ aia dñit ab inaīatis motu et sensu. sed mani festū est q̄ aia et inaīata dñit p̄ aiam. ideo cōuenient ex motu et sensu inq̄rēt aia. Scda autoritas introducit sic. q̄ Aresto ponit dñas in opinione Anaxagore et Democriti. Quia De mocris dixit simplici sensum esse intellectum et ideo ipē recomēndat Homerū q̄ posuit istā autoritatē. Hector iacet aliud sapiens. et ē intellect⁹ autoritatis. Hector. i. ille vir iacet sapiens. i. intelligēs aliud. i. sapientia in Hectore mutatur sīm diueria tpa. Ex q̄ autoritatē sumit q̄ intellect⁹ dependet ex tpe. quicqđ autē dependet ex tpe hoc ē corpale. hoc āt qđ ē corpale ē sensus ergo intellect⁹ ē sensus. S̄z Anaxagoras distinguit inter sensum et intellectū. posuit enim ipē intellectū separat⁹ segregantē oia ex cahos cōfuso. vt̄ tercio hui⁹. Tercia autoritas sic introducit. Ex quo Plato dixit aiam intellectua ē ē in magnitudine circulari. Dicit Aresto. q̄ hoc nō cōgruit aie intellectua. q̄ intelligēta assilat quieti. et ideo nō p̄t anima intellectua ē ē mot⁹ circularis. Quarta autoritas sic introducit. q̄ aliq̄ dicebat q̄ aia monere. Vult ergo Aresto. dicere. q̄ mot⁹ q̄ cōuenit aie nō cōuenit sibi ex pte sui. sed ex pte corporis. Irasci enī ē mot⁹. sed aia nō irascit. Quia sicut non possum⁹ dicere q̄ aia edificet vel faciat aliquē actū exteriorē sicut ē op⁹ terendi. ita nō possimus dicere aiam irasci. sed hō irascit. Unī patet q̄ alijōnale allegabat istā autoritatē dicens. q̄ dic aiaz intelligere dic eā texere v̄l edifica re. Addit tamē Aresto. q̄ pprie non dicit aiaz

intelligere q̄uis hoc possit dici. sed potius dicendum est q̄ homo intelligat p̄ aiām sive per intellectum. Quinta autoritas sic introducit q̄ vult Aresto. in textu q̄ defectus qui accidit in vita animalis. sicut videndi audiendi et op̄e rādi nō p̄ueniūt et pte anime sed ex indispositione organoz corporali. Et ideo si senex accipi at organū videndi vt iuuenis videbit vt iuuenis. Et q̄ posset aliq̄s dicere q̄ intellect⁹ q̄nq̄ impedit per corp⁹. ergo etiā intellect⁹ erit corporalis. Ideo ponit sexta autoritas q̄ dicit. q̄ intellectus corrup̄t̄ quodā interiori corru pto sc̄ sensu interiori. nō tñ vr̄ q̄z corrup̄t̄ es tentia intellectua. sed act⁹ sive v̄lus intellect⁹. Septima autoritas sic introducit. q̄ Emperioles dixit aiaz esse cōposita ex oīb⁹ vt oia cognoscet. ergo dēt̄ q̄ est lumine simplex nihil cognoscet. Octana autoritas sic introducit. q̄ nō oportet in aia esse compositionē ex oībus re bus. q̄ ad minus nō oportet aiam cōponi ex priuatione. q̄ priuatio cognoscit per habitū. q̄ omne certū ē canon. i. regula cognolēdi suū obliquū. i. priuatiōem. Potest etiā ista p̄positio moralis exponi. et tūc exponit sic. recti. i. bonū et iustū ē canon. i. regula vivendi sui. id ē ipsius. et obliqui. i. mali sive iūsti. Sicut ei dicit Aresto. v. politicoz. virtuosi sunt optimi re ctores cōmunitatē. q̄ virtuosi p̄t se regere et alios. Ultima autoritas introductur sic. quia dicebat aliqui q̄ i vno corpore cēnt multe aie. Et dicit Aresto. q̄ hoc nō ē ver. q̄ nō p̄t dari rō q̄ tales aie sūt in vno corpore. cu corp⁹ non cōtineat animā. sed anima corpus.

Arguit Uidetur q̄ inaīata etiā mouētur. ergo nō dñit aia ab inaīatis motu et sensu. q̄ est p̄tra primā autoritatē. Dōm q̄ duplicit aliqd mouēt. Uno^o aliqd mouēt sc̄ ab aliq̄ sepatō ab illo. et sic etiā mouēt inaīata. sic lapis mouēt a generatē sive remouēte. phibens vt̄ dō octano phiboz. Alio^o aliqd mouēt ab aliq̄ sibi cōnicto. et sic mot⁹ cōuenit aiatis. q̄ aia mouēt ab aia eis cōnicta. Uel p̄t dici q̄ ē aliq̄ mot⁹ q̄ nō cōuenit nisi aiatis sic mot⁹ augmētatois. sc̄ in inaīatis ē magis p̄prie additio materie ad materiā q̄z p̄prie dicta au gmentatio sicut pater in primo de generatione nō enī sit cōuersio in inaīatis alicui⁹ additi in priorē substantiā sicut in aiatis. sed generatur noua res. Exempli gratia. si ignis augmētetur ppter appositionem lignoz tunc ille ignis qui p̄fit nō cōvertit ligna in sui naturā sic alime tū appositū aiali cōvertitur in naturā aliti. sed generatur nouus ignis ex lignis appositis.

Con modis p̄t
Prae f. Augus.

Liber

Arguit Argentū viuū p se monetur et tñ nō habet aiam. Dicēdū q argētū viuū nō mo uel motu angmetationis p se sicut mouētur aia lia que monēt motu angmetationis. Et si dica tur de motu locali. Dicēdū q talis motus lo calis nō cōnenit sibi et natura aie sed ex natura motionis. qz in argento viuo est cōmūtio siccī et humidi. et ppter humiditatē cōmūtā natu ralit argentū viuū fluit. sed ppter siccitatē ma net in numerali loco. et sic est quedā pugna int̄ humidū et siccū ppter quā cōtingit argentum viuū sic semp moueri. Est etiā cōsideradū q differre nō debet capi. ppter dīfērētia eēntia lem. qz sic aia dīnt ab inaiaitis p intrīscam dīam sed dīz capi hic. p q̄cunq; accīdetali dīna vel dīversitate. Ista enī dīna fuit data ab an tiquis que fuerint sensibiles non cognoscentes rerum differentias.

Arguitur Corp⁹ continet aiaz. ergo illa est simpliciter falsa. qz aia continet corpus. et non econtra. quia illud continet aliud in quo alterum est. sed aia est in corpore. ergo cōtinet a corpore. Dīm q cōtinentia est duplex. quedā est materialis sive individualis fīm quā cōtinēt individual contentum. et sic corpus continet aiam. quia anima sit individualis et hoc qz est in corpore. Alia est continentia formalis sive specifica. et sic anima continet corpus. qz anima dat speciem corpori et roti compolito. Et ideo Aresto. bñ loqtur in textu q nō pnt esse plures aie in vno corpore. qz tunc corpus non haberet vñā speciē. sed quattuor. qd est impossibile. Et si loquamus de continentia cōstitutiva tunc quo dāmodo p intelligi q anima cōtinet corpus. qz dicit Aresto. in textu q ptes quantitatine cor poris non simul manent remota aia a corpore. Et tantū de primo libro.

Nota versus in se continentis opinioes antiquorū de anima. Sic sunt ponentes animam primi sapientes Ignē democrit⁹ athamos Ley. Pithagoraisq; Ponit Anaxagoras intellectū elementa. Empedocles. Plato posuit numeros et ydeas. Et Thales anima memorabitur esse motiū. Hera Dyogenes. Eratitus esse vaporem. Comparat Almeon hāc immortalib⁹. Ippus Dixit aquā. Lixias aiam dedit esse cruxem. Sūmmus Aristoteles hāc dicit corporis actū.

Secundus

We quidē

a priorib⁹. Postq; Aresto teles in primo libro deter minauit de aia fīm opinio nē antiquorū. Hic in se cundo determinat de aia fīm opinione p̄priā. Et p̄cio determinat de aia q̄stuz ad ei⁹ quiditatēp̄. Secundo de eis potentis. ibi Potentiarum autem anime.

Arguit Questio an est p̄supponiā a questio ne qd est. ergo videſ q̄ prius rebeat qn an aia sit anq; diffinitio aie ponat. Dīm q̄ aiam esse p̄tz ad sensum. sed ars et virt⁹ sūt circa dif ficultia et circa ea q̄ n̄ sūt de se nota. Sic g⁹ Aresto. dicit primo topicorū q̄ nō ē q̄rendū de illis in aliq; sc̄ia q̄ cadit sub sensu. Et hoc enī q̄ ali quis habet operationē vitalē q̄ cadit sub sensu sic etiā statī cognoscit aiam esse. Sile isti⁹ poit Aresto. iij. phisi. vbi sic inq; q̄ ridiculosum fuit sine ridiculū ē naturā demonstrare ecē qz cadit s̄b sensu. In primis ergo p̄tinuat Aresto. dicta di cēdū. Et dicit q̄ illa q̄ dicta sunt de aia sūt tra dīta a priorib⁹. I. antiquis phisi q̄ solebat h̄re di versas opinioes de aia. Et ideo nūc a principio dicēdū ē de anima qd sit aia et q̄ sit cōmūnissima rō ipi⁹ aie. In quo tria cōsiderant. Primū ē q̄ de nouo tractandū ē de aia ac si nihil dicēdū ess̄ de ea. qz oia dicta prius de aia p̄ay vel nihil ha bent veritatis. ergo si debem⁹ de aia veritatē di cere. tūc oportet a novo incīpe. Scđm cōsider andū ē q̄ in textu dī tempates. in quo tangit difficultas determinādi de aia. qz q̄uis aia quo ad qz est sit facilius cognitōis. tñ cognitio ipins quo ad qd est ē diffīcīlis. Terciū qd notat ē q̄ Aresto. vult determinare de aia fīm cōmūnissimā ei⁹ rōnē. Qd dīc Aresto. ad excludēdū du as opinioes. atiqz. Quoz aliq; locuti sūt solū de aia vegetatīa et sensitīa nō distingueſ in tellectū a sensu. Alij autē sic. Plato solū locuti sunt de aia rōnaliꝝ nō de alijs aiaib⁹. et ideo ad excludēdū vtrāq; opinione dicit q̄ vult dare cōmūn rōnē q̄ cōnenit oībus aiaib⁹.

Dicimus enī vtiqz

Hic p̄sequit̄ intēr̄ suū sc̄ ponendo duas dif finitioes aie. Et primo inuestigat eā que ē sic cōclusio demonstratōis. Scđo illa q̄ ē sic demonstratōis principiū ibi. qm̄ at er incertis. Līra prima duo facit. qz p̄cio inuestigat. Diffinitioes Scđo p̄bat eā ibi. vlt ergo. Līra prima iter duo facit. qz p̄cio poit diuisioes ad inuestigan dū diffinitioes de aia. et illū modū inuestigant.